

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XII. — Izdan in razposlan dne 29. marcija 1883.

39.

Postava od 15. marcija 1883,

s katero se obrtni red izpreminja in dopolnjuje.

Z delovito spremeno in v dopolnitev obrtnega reda (obrtiške postave) od 20. decembra 1859 (Drž. zak. št. 227), ukazujem s privolitvijo obeh zbornic državnega zbora takó:

Člen I.

Na mesto poglavij I., II., III., IV. in VII. obrtnega ali obrtovnega reda od 20. decembra 1859 (Drž. zak. št. 227), naj stopijo naslednja določila:

Člen II.

Poglavje I.

A. Splošna določila.

1. Razdelba obrtov.

§. 1.

Obrti so ali:

- a) svobodni obrti, ali
- b) rokodelski obrti, ali
- c) dopuščani obrti.

Ministru za trgovino daje se oblast, — do ustanovitve po zakonodavstvu — sporazumno z ministrom notranjih reči ukazoma določiti one obrte, katere je čislati za rokodelske. Pri tem naj veljajo za rokodelske obrte tisti obrti, pri katerih gre za ročnosti, ki potrebujejo izučbe v obrtu, da se ga človek navadi dalj časa delajoč v njem in za katere je ta izučba praviloma dovoljna ali zadostna (§. 14).

Trgovinski obrti (v ožjem zmyslu) in podjetja s fabriško vršbo ne vrsté se med rokodelske obrte, a domača obrtnost v obče ní vvrščena med obrte sploh.

V dvojbi, je li katero obrtno podjetje šteti za obrt s fabriško delovršbo, odnosno za trgovinski obrt v ožjem zmyslu, razločuje politično deželno oblastvo doprašavši trgovinsko in obrtniško zbornico in udeležene zadruga in na podani utečaj (rekurs) minister notranjih rečí sporazumno z ministrom za trgovino.

Taki obrti, pri katerih je iz javnih ozirov potreba, da jih sme zvrševati samo kdor prejme posebno dovoljenje, štejejo se za dopuščane (koncesijonirane) obrte (§§. 15 in 24),

Vsi obrti, za katere ní izrečeno, da so rokodelski ali dopuščani, vsi ti so svobodni obrti.

Poglavje II.

2. Kdo sme samostalno vršiti kak obrt; česa mu je potreba za to.

§. 2.

Samosvojnost.

Da kdo sme kakeršen koli obrt samostalno (na svojo roko) vršiti, potreba mu je praviloma, da ima pravico, sam z imenjem svojim gospodariti.

Na račun takih, kateri nimajo oblasti, s svojim imenjem gospodariti, kakor jih je volja, smejo se obrti vršiti samo s privolitvijo njihovih zakonitih zastopnikov in pristojnega sodišča po pripravnem namestniku (poslovodniku) ali pa zakupniku (§. 55).

V tem, kdo sme začeti kak obrt, ne dela nikakega razložka, bodi on moškega ali pa ženskega spola.

§. 3.

Juristične osebe (združbe).

Juristične osebe smejo vršiti kak obrt pod istimi uveti (pogoji), kakor kak posamičen človek, samo da si morajo postaviti pripravnega namestnika (poslovodnika) ali pa zakupnika (§. 55).

§. 4.

Stanovski razmeri.

Ali je duhovnikom in redovnikom (mnihom), potem vojakom, cesarskim uradnikom ali drugim javnim nameščencem prepovedano, baviti se z obrti, vidi se iz dotičnih propisov.

§. 5.

Kdo ne sme nastopati obrta in kdaj ne.

Kdor je bil obsojen zarad kakega hudodelstva sploh, zarad pregreška ali prestopka iz lakomnosti po dobičku ali zoper javno blagonravje (moralnost), ali zarad pregreška označenega v §, 486 k. p., takisto zarad krijumčarjenja (tihotapstva, kontrabanta), zarad težkega dohodarstvenega prestopka; temu se tedaj sme prepovedati nastop obrta, kadar bi se po posebnem svojstvu obrta z ozirom

na podjetnikovo osebo in njegovo kaznjivo djanje bilo bati zle rabe. Kadar bi kaj takega bilo, naj mu se tudi med preiskovanjem ne dopušča, da bi obrt začel.

§. 6.

Komur je razsodilo kakega sodnega ali upravnega oblastva vzelo pravico, vršiti kak obrt, ta ne sme začeti nobenega takega obrta, z vršbo katerega bi se namera rečenega razsodila izpodnašala.

Ako je kdo po sodniškem razsodilu obsojen, veljá mu prepoved samo dotle, dokler trajajo zakonite posledice kazni; a v slučajih, kadar omenjeno razsodilo ukrene kako upravno oblastvo, smejo politična deželna oblastva takemu človeku to prepoved izpregledati z ozirom na to, da se je po tem daljši čas lepo držal.

§. 7.

Občinska pripadnost.

Za to, da kdo začne kak obrt, ní treba, da bi ga vzprijeli v občino, v kateri misli svoj obrt vršiti, in obrt ne izpreminja v ničemer pristojnosti v katero bodi občino.

§. 8.

Tujci ali inozemci.

Tujci, ako izkažejo formalno vzajemnost od strani tiste države, kateri pripadajo, enačijo se domačim (tozemcem) v tem, kar se tiče nastopa in vršbe kakega obrta.

Kadar se vzajemnost ne izkaže, potrebujejo, da jih politično deželno oblastvo formalno pripustí.

§. 9.

Istodobna vršba več obrtov.

Če obstojé zakonite potrebščine, dopuščeno je po več obrtov ob enem vršiti.

§. 10.

Vršba obrtov po mejnem okraji.

Kdor hoče v mejnem okraji začeti kak obrt, kateri se bavi z rečmi podvrženimi prigledu (kontroli), mora tudi po zdaj izpolniti, kar pišejo finančne postave.

B. Posebna določila.

a) Pri svobodnih obrtih.

§. 11.

Komur prejšnja določila II. poglavja ne branijo, ima pravico, sam na svojo roko vršiti kateri si bodi svoboden obrt.

A podjetnik ima dolžnost, predno obrt začne, napovedati ali vzglasiti to oblastvu.

§. 12.

V ti napovedi je treba na znanje dati, kako se podjetnik imenuje, koliko let ima, kje stanuje in v katero državo pripada, s katerim delom se misli baviti in kje ga misli vršiti, in ako bi potreba bilo privolitve zakonitega zastopnika in pristojnega sodišča (§. 2), naj se tudi to izkaže.

Kjer se po besedah §§^{fov} 2 in 3 obrt sme samo po namestniku ali zakupniku zvrševati, naj se vse to pové tudi od le-tega.

Več obrtov, kateri so z ozirom na njih predmet ali način vršbe bitno različni, ne sme se jemati skup v eno napoved.

§. 13.

Ako oblastvo ne najde nikakega v tej postavi povedanega zadržka ní zoper osebo ní zoper delo in kraj, kjer se misli opravljati, izdá prositelju obrtni list, da mu bode v izkaz.

V nasprotnem slučaju prepové oblastvo stranki delo začeti ali nadaljevati, dokler se zadržek ne odpravi.

b) Pri rokodelskih obrtih.

§. 14.

Da kdo sme kateri rokodelski obrt nastopiti (začeti), potreben je — držeč, se propisov obseženih v §§. 11, 12 in 13 — poleg tega še izkaz sposobnosti. Sposobnost se izkazuje z učno svedočbo in delavsko svedočbo, da je dotični človek več let kot pomagač delal v istem obrtu ali v fabriki, katere delo je tistemu obrtu pripodobno.

Svedočbo učno in delavsko naj potrjuje zadruga starejšina ali načelnik in župan tiste občine, kamer spada gospodar, pri katerem je kdo rokodelstva učil se, odnosno delal, a nasproti v takih občinah, v katerih za dotični obrt ní nobene zadruga, in pa v slučajih, kjer je prositelj delal v kaki fabriki, potrjuje jo župan.

Koliko let mora kdo kot rokodelski učenec in kakor pomagač delati, to določa trgovinski minister ukazoma, sporazumno z ministrom notranjih rečí, doprašavši trgovsko in obrtniško zbornico in dotične zadruga.

Te izkaze sme nadomeščati svedočba o tem, da je kdo uspešno obiskoval obrtovno učilišče (strokovno šolo, učno delovnico in delovodniško šolo na višjih obrtovnih šolah), v katerem se učenci v dotičnem obrtu praktično poučujejo in strokovno izobrazujejo.

Trgovinski minister sporazumno z ministrom za uk določi ukazoma dotične zavode in pa obrte, za katere utegnejo svedočbe omenjenih zavodov nadomeščati učno in delavsko svedočbo.

Da se v slučajih posebnega ozira vrednih pri sorodnih (podobnih) obrtih omogoči prehod od obrta na obrt ali istodobna vršba več takih obrtov, dana je političnemu deželnemu oblastvu moč, imeteljem po rokodelsko vršenih obrtov, doprašavši dotične zadruga, in če za tist obrt ní nobene zadruga, trgovsko in obrtniško zbornico, za tega delj odpustiti (izpregledati) izkaz sposobnosti, ki se zahteva v odstavku 1 tega paragrafa.

Takisto se političnemu deželnemu oblastvu daje moč, doprašavši zadruugo izimkoma odpuščati predložbo učne svedočbe.

Za nastop rokodelskega obrta, ki ga navadno ženske vršijo, sme ženska, ki se oglasi, da hoče takšen obrt samostalno vršiti, svojo sposobnost tudi na drug način izkazati. Kako je to izkazovati, to se prepušča svobodni oceni obrtovnega oblastva.

c) Pri dopuščanih obrtih.

§. 15.

Naslednji obrti potrebujejo dopustila:

1. Vsi obrti, katerih delo je mehanično ali kemijsko razmnoževanje slovstvenih ali umetniških proizvodov (zdelkov), ali trgovanje z istimi (tiskarnice, kjer se delajo knjige, medorezi, jeklorezi, lesorezi, kamenorezi in kamenopisi in podobno, tudi z nogo gonjene tiskarnice, po tem knjigarne, tudi antikvarske prodajalnice umetnin in muzikalij);
2. obrti teh, kateri take proizvode (zdelke) za denar posojujejo, in ki čitalnice (bralnice) imajo;
3. obrti, obstoječi v občasnem (periodnem) prevažanju ljudi od kraja v kraj;
4. obrti teh, kateri na javnih mestih kakeršna bodi vozila za ljudi pripravljena imajo, da jih lahko, porabi kdor hoče, ali ljudem svojo osebno službo (kakor sli ali poti, nosači in drugi takšni) nudijo;
5. obrt brodnikov ali plovcev po notranjih vodah;
6. obrt mojstrov staviteljev, kladezarjev, zidarjev, kamenarjev in tesarjev;
7. dimničarstvo;
8. obrt trebečih smradotočje (kanal);
9. konjederstvo (jaharstvo);
10. delanje in prodajanje orožja in strelivnih stvari;
11. delanje in prodajanje ognjarskih tvarin in zdelkov in pa vsakovrstnih razpočnih (razletljivih) stvari;
12. starinarstvo;
13. obrt takih, ki novce (denarje) na zastavo v zajem dajó;
14. izvajanje strupov in pripravljanje tvarin in zdelkov (preparatov) namenjenih v lek ali zdravilo, in prodajanje obojih, kolikor to ní izključno lekarnikom pridržano; po tem napravljanje in prodajanje umetnih rudninskih vod;
15. gostilnice in pivnice ali krčme, tudi točenje in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač, katero uravnjuje posebna postava (Postava od 23. junija 1881, Drž. zak. št. 62);
16. obrtovno napravljanje, prodajanje in točenje umetnih (samodelskih) vin in poluin (Postava od 21. junija 1880, Drž. zak. št. 120 in ministerski ukaz od 16. septembra 1880, Drž. zak. št. 121);
17. polaganje plinovodnih cevi ali trob, urejanje svečave in dovajanje vode;

18. obrt delanja in popravljanja parnih kotlov;
19. obrt delanja kvart;
20. zvrševanje podkovstva;
21. obrt pokončevanja podgan, miši, škodljivih mrčesov in dr. t. s strupovitimi stvarmi.

§. 16.

Gostilničarski in krčmarski obrti.

Gostilničarski in krčmarski obrti so razdeljeni na naslednje pravice:

- a) tujce pod streho jemati;
- b) jedila na prodaj imeti;
- c) pivo (ol), vino in sadjevec (ovočno vino) točiti;
- d) žgane opojne pijače točiti in na drobno prodajati;
- e) umetna vina in poluvina točiti;
- f) kuhano kavo, čaj, čokolado, druge gorke pijače in poživila prodajati;
- g) priliko za dovoljene igre imeti.

Te pravice se smejo podeliti vsaka posamič ali pa nekatere ali vse skupaj, a treba jih je vselej v podelilu izrečno omeniti.

§. 17.

Točiti pravi se dajati pijače sedečim in stoječim pivcem, ali v odprte posode takim, kateri prek ulic po-njo hodijo. Kdor ima pravico, kako pijače točiti, temu je tudi navadna trgovina z njo dopuščena.

§. 18.

V dosego dopustila ali koncesije za katero v §. 16 naštetih pravic potrebno je prositelju — poleg splošnih uvetov samostalnega obrtovanja —, da je zanesljiv in neoporečen ali brezmadežen človek.

Dopustilo je treba vsekakor odreči kadar je zoper prositelja ali zoper rodo-vince s prositeljem v eni družini živeče znano kaj takih reči, zaradi katerih se po pravici sme misliti, da bi se obrt utegnil zlorabiti potuho dajoč prepovedani igri, tatvine skrivanju, nenravnosti ali pijanstvu.

Podeljujoč dopustilo gledati je na potrebo ljudstva, po tem na to, je li prostorija, v kateri se hoče dotični obrt vršiti, prinaredna k temu, na cesto, ulice ali tržišče (plac), kjer je tista prostorija, in pa na to, če se ista dá policijsko nadzirati.

Predno komu dopustilo podelí, naj obrtno oblastvo zasliši občino tistega kraja, kjer bode stajališče obrtu, in če ondukaj biva cesarsko policijsko oblastvo, tudi to.

Kadar gre v večjih mestih in zdraviliščih za napravo gostilnice, ki bi vzprijemala tujce na stan, ní se — po okolnostih — ozirati na vprašanje, je li taka gostilnica potrebna stanovalstvu, in — kjer gre za napravo gostilnice po gorah v prid hribolazcem (turistom), ní se vrhi tega ozirati niti na vprašanje, dá li se lahko policijsko nadzirati ali ne.

Ako občina ugovarja, a se temu navzlic prošeno dopustilo za vršbo katere v §. 16 naštetih pravic podelí, odprt je občini, če ga ní podelilo obrtno

oblastvo občine, katera ima svoje posebno ustanovilo (statut), v 14 dnevih po priznanilu utečaj (rekurs) na višje oblastvo z odložno močjo.

Zoper dve soglasni razloki dopušča se, kjer gre za podelitev ali za odreko dopustila katere v §. 16 naštetih pravic, nadaljšnja pritožba samo občini.

§. 19.

Ena in ista oseba sme v enem in istem selišči (krajih), za točenje in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač (§. 16 *d*) samo eno, a za zvrševanje ostalih v §. 16 naštetih gostilničarskih in krčmarskih obrtov dve dopustili največ zadobiti, v zakupu (štantu) imeti ali kakor namestnik prevzeti.

Gostilničarski in krčmarski obrt naj ta, komur je dopustilo podeljeno, praviloma sam osebno zvršuje.

Da bi se ta obrt po namestniku vršil ali v zakup dal, to naj obrtovno oblastvo samo iz tehtovitih razlogov odobri.

Ako bi se takšni obrti zvrševali po namestniku ali zakupniku (štantmanu), ko tega ni poprej obrtovno oblastvo odobrilo, pokaznijo se tako obrtnik, kakor tudi namestnik ali zakupnik po določenih osmega poglavja obrtnega reda, katero govori o prestopkih in kaznih.

§. 20.

Za to, da se v §. 16 *c*), *d*), *e*) našteti gostilničarski in krčmarski obrti, in tako tudi kavarne predenejo v drugo prostorijo istega kraja, sicer ni potreba novega dopustila, ali vendar je izprositi odobrenje obrtovnega oblastva (§. 39, odstavek 3), katero naj se tukaj ozira na to, je li prostorija, v kateri se hoče obrt vršiti, priredna k temu, na cesto, ulice ali tržišče, kjer biva tista prostorija, in pa na to, če se ista dá policijsko nadzirati.

Predno komu podeli dovoljenje premestiti gostilničarski in krčmarski obrt, naj obrtovno oblastvo zasliši občino tistega kraja, kjer bode stajališče podjetju, in če ondukaj biva cesarsko policijsko oblastvo, tudi to.

Ako občina vgovarja a obrtno oblastvo temu navzlic dovoli gostilničarski ali krčmarski obrt predeti v drugo prostorijo, odprt je občini, če dovoljenja ni dalo obrtovno oblastvo občine svoje posebno ustanovilo imajoče, v 14 dnevih po priznanilu utečaj (rekurs) na višje oblastvo z odložno močjo.

Zoper dve enakšni razloki, — v kolikor gre za dovoljenje ali za odreko dovoljenja, gostilnico ali krčmo predeti v drugo prostorijo, — dopušča se nadaljšnja pritožba samo občini.

§. 21.

Tiskarski obrti.

Obrti, navedeni v §. 15, točki 1, smejo se praviloma ustanavljati samo v takih krajih, kjer kako politično okrajno ali cesarsko policijsko oblastvo svoj sedež ima.

Vendar to določilo ne velja za trgovino, katera se bavi samo in edino s šolskimi in molitevskimi bukvami ali knjigami, koledarji ali pratikami in podobami svetnikov, po tem s tiskanicami za obrtovne svrhe, kakeršne so: oznanila, cenovniki in dr. t.

§. 22.

P r o š n j a.

Kdor hoče vršiti obrt, za katerega mu je potrebno dopustilo, mora prositi za dopustilo ter izkazati zakonite potrebščine. Pred nego zadobode dopustilo, ne sme začeti dela.

§. 23.

Posebne potrebščine.

V to, da kdo sme začeti dopuščan obrt, zahteva se poleg uvetov, ki so zapovedani pri vseh obrtih za samostalno opravljanje obrta (§§. 2 do 10), da je v oziru na dotičen obrt zanesljiv človek, in pri obrtih navedenih v §. 15, točka 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20 in 21 da ima posebno sposobnost. Ukazoma se ustanovi, kako je to sposobnost izkazovati.

Gledé staviteljskih obrtov ustanové se s posebno postavo splošna načela, katerih se bode držati pri določanji izkaza posebne sposobnosti za nastop kacega v §. 15, točki 6 naštetih staviteljskih obrtov, in pa obsežek pravice, ki jo imajo posamične vrste staviteljskih obrtov.

Kadar gre za dopuščanje obrtov omenjenih v §. 15, točki 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 13, 15 in 16, bode poleg tega še gledati na razmere ali okolnosti vsacega kraja; sploh se smejo v §. 15 naštetih obrti samo tedaj dopuščati, kadar sè stališča policije skrbeče za varnost, blagonravje in zdravje in pa z ozirom na požarno ali prometno policijo ní nikakega pomisleka zoper namerjano obrtovanje.

§. 24.

P r i d r ž e k.

Trgovinski minister, sporazumno z ministrom notranjih reči, ima oblast, — ako bi izkušnja iz javnih ozirrov pokazala da je tega treba, — dovprašavši dotično trgovsko in obrtniško zbornico in pa zadruga, ukazoma izreči, da bodo še nekateri drugi, v pričujočem oddelku ne naštetih obrti sploh ali za neke določene okraje potrebovali dopustila, ter ustanoviti uvete, pod katerimi je moči zadobiti ga.

Takisto se utegnejo nekateri, zdaj med dopuščane šteti obrti odvezati od potrebnosti dopustila, ako bi se okolnosti tako izpremenile, da bi se to moglo storiti; tudi se sme zaukazati, da bode v takih krajih, kjer je oblastvo prometu na prid za nekatere poslove ali opravke in službe, ki zahtevajo posebno javno doverje ali zaupanje, tega ali onega človeka nalašč postavila in v prisego vzela, vsem drugim ljudem prepovedano baviti se z opravljanjem istih poslov.

Poglavje III.

Posamični obrti, pri katerih je potreba odobrenja za napravo obrtovalnice.

§. 25.

Obrtovalnice, katere potrebujejo odobrenja.

Odobrenja za napravo obrtovalnice (t. j. prostora potrebnega za obrtno vršbo) potrebujejo vsi obrti, kateri se vršijo s posebnimi za obrtovanje napravljenimi gorišči (ognjišči), parnimi stroji ali mašinami, drugimi gibali (motorji) ali

vodnimi stroji, ali kateri so taki, da utegnejo sosesčini (obližju) biti nevarni ali nedležni s tem, ker njih delo zdravju škoduje, varnosti pretí, smrad napravlja ali nenavaden hrup ali šum dela. Predno izprosi odobrenje, ne sme nihče teh obrtovalnic napravljati.

§. 26.

Postopek sploh.

Pri vseh takih obrtovalnicah, — ako ne spadajo med one, o katerih se bode govorilo v §. 27, — dolžno je oblastvo po najkrajšem poti pretehtati napake (nepriličnosti), na katere bi pomisliti bilo, ter postaviti v oziru na napravo obrtovalnice uvete in utesnitve, katerih bi bilo treba. Pri tem bode posebno paziti na to, da take obrtovalnice ne bodo nikakor motile cerkvá, šol, bólnic in drugih javnih zavodov in poslopij, in da ne bodo morebiti uže sami za delo namenjeni prostori nevarni življenju ali zdravju ljudi, kateri v njih delajo.

§. 27.

Poseben postopek pri nekih napravah obrtovalnice.

Za nekatere obrtovalnice sme se odobrenje podeliti samo vsled postopka, kakor ga pišejo niže sledeči paragrafi; ta obrtovališča so:

1. Konjedernice (kožedernice);
2. obrtovališča za napravljanje ognjarske tvarine, ognjarskih zdelkov za zabavne ognje in razpočnih ali razletljivih stvari;
3. čistilnice za ščetino, žimo in perje;
4. varilnice, kjer se dela krvni lug;
5. fabrike kemijksega blaga (kemikalij);
6. cementnice;
7. fabrike umetnega gnojiva (gnojnega prahu ali pudrete, gnojilne scalnične soli in dr.);
8. rokodelnice (manufakture), kjer se delajo strune iz črev;
9. prečiščalnice za rudninska olja;
10. fabrike krovne lepenke in krovne dlakovine;
11. zavodi za delanje in čiščenje črevnih strun;
12. varilnice za pokost (firnaž) in terpentini;
13. madilnice (močilnice) za lan in konopljo;
14. drobarnice;
15. stope ali mlini za zlati in srebrni drobir (ostržke);
16. steklarnice (glažute);
17. strojarnice in hranišča sirovih kož;
18. fabrike za rožene gumbe;
19. sušilnice za hmelj, z uporabo žepla;
20. lesopojnice;
21. svečarnice;
22. belilnice za kosti;
23. varilnice za kosti;
24. stope in mlini za kosti;
25. žgalnice (palilnice) za kosti, fabrike spodija (koščene gari);
26. kotlarnice;

27. klejarnice (varilnice za klej ali lim);
28. naprave za delanje in hranjenje svečavnega plina;
29. talilnice (topilnice) za kovine, plavilnice in samokovi, kolikor pravica napravljati jih ne izhaja iz podelitve rudnika;
30. fabrike za stroje ali mašine;
31. oljarnice, fabrike za pokost (firnaž) in lak;
32. smolarnice, varilnice za asfalt (zemeljsko smolo) in kolomaz;
33. papirnice;
34. fabrike solne kisline;
35. fabrike solitrene kisline;
36. fabrike za salmijak;
37. smodilnice za volno in bombaž (pavolo);
38. fabrike za žepeno kislino;
39. klalnice (mesarske pobijalnice) in fabrike za krvno beljakovino ali albumin;
40. brzobelnice;
41. milarnice (kjer se dela milo, t. j. sapun ali žajfa);
42. naprave za amalgamovanje zrcal;
43. kamenolomnje (kamenarnice), opekarnice (cegelnice), vapnenice in sadrarnice (mavčnice), kolikor niso postransko delo kmetijstva, in če se vapnenica ali sadrarnica hoče napraviti kje drugje in ne ondukaj, kjere se dobiva tvarina ali roba sama;
44. lojarnice (tatilnice za loj);
45. lončarnice (naprave, kjer se glinenina žge);
46. rokodelnice za povoskano platno;
47. fabrike netilnega blaga;
48. cukrarnice, fabrike za spirit (vinovo žesto) in stisnene droži;
49. naprave, kjer se narejajo koki (*coaks*),
50. naprave, kjer se dela deget ali katran
51. naprave, kjer se dela deget iz drv,
52. sajarnice,

iz kopanega oglja (premoga),

če se postavijo kje drugje in ne ondukaj, kjer se tvarina (roba) sama dobiva.

Trgovinskemu ministru je dana moč, sporazumno z ministrom notranjih reči — dovprašavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma to kazalo premeniti.

§. 28.

P r o š n j a.

Za odobrenje v §. 27 imenovanih obrtovalnic treba je prositi obrtovno oblastvo ter prošnji priložiti potrebne opise in črteže.

§. 29.

I z r o k.

Da nekdo namerja podjeti tak in tak obrt, to naj oblastvo razglasi z oglasom v dotični občini nabitim in s posebnim priobčilom županu in znanim mejašem, — po okolnostih tudi s tem, da ta oglas po enkrat vvrstiti dá v novine za uradna oznanila namenjene, ter naj pri tem na dobo od 2 do 4 tednov postavi komisijsko razpravo, pri kateri bo povedati, kar bi kdo zoper omenjeno pod-

jetje imel, ako ní uže prej podal pismenega ugovora, — ker bi oblastvo sicer, ako se ne najde uradoma nikak pomislek, dopustilo obrtovalnico napraviti.

Oblastvo naj tudi naredí tako, da se uradna djanja, katerih bi iz ozirov na stavbinsko, ognječuvno ali požarno in zdravstveno policijo, ali po postavah o porabi vodá morebiti treba bilo, kolikor bode moči, opravijo ob enem z onimi, ki merijo na obrtno-policijsko ovedbo, je li napravo obrtovalnice dopustiti ali ne.

§. 30.

Razprava.

Pri komisijski razpravi dolžno je oblastvo uradoma in tudi tedaj, kadar ní nikacega ugovora zoper obrtovalnico, poizvedeti vse merodavne okolnosti in iz dna pretehtati, kar je kdo zoper isto ugovarjal, ter — kolikor je mogoče — gledati, da se ugovori z lepa poravnajo.

Stvar je treba kar najhitreje rešiti ali razložiti in v razloki vsekakor izreči, je li in v koliko je moči namerjano obrtovalnico v obrtno-policijskem oziru dopustiti in če se torej ista odobruje ali ne.

V slučajih odobrenja naj ta rozloka obseza uvete in utesnitve, ki bi jih v oziru na napravo obrtovalnice in na delovršbo v njej treba bilo, in pa ukazíla, potrebna v to, da ne bi morebiti uže sami prostori, kjer se bode delalo, določilom §^a 26 nasproti bili.

Ako se je zoper podjetje ugovarjalo s kakega zasebno-pravnega imena ter ní bilo moči ugovorov z lepa poravnati, treba jih je — podeljujoč odobrenje — izrečno navesti z napotilom, naj se s pravdo doženó. Političnemu oblastvu to ne more služiti v povod, da bi napravo obrtovalnice prepovedalo.

Samo in edino sodišču pristoji na zaprosbo stranke razložiti vprašanje, je li napravo obrtovalnice, ki se je v obrtno-policijskem oziru spoznala za dopustno, ustaviti na dotle, dokler se pravda ne dožene, ali pa če se sme in s katerimi utesnili se sme obrtovalnica med tem napraviti (§§. 340, 341, 342 ob. gr. [drž.] zak.).

§. 31.

Troške za oznanilo in postopek o napravi obrtovalnice plačuje podjetnik; a troške, ki jih nagajivi (objestni) ugovori napravijo, nosi naj ta, kdor je ugovarjal.

§. 32.

Premene obrtovalnice.

Če kdo hoče obrtovalnico, kakeršno ima doslej, ali način dela v njej premeniti, ali delovršbo znamenito razširiti takó, da vsled tega nastane katera v §. 25 na misel vzetih okolnosti, dolžan je to, predno izvede premeno, na znanje dati obrtovnemu oblastvu, katero sme komisijsko razpravljanje tedaj odpustiti, kadar se uveri, da namerjana premena ali razteza mejašem ali občini sploh ne prinese nove ali večje kvare, nevarnosti ali nadloge, nego je združena z dozdanjo napravo obrtovalnice.

Zarad méne v obrtnikovi osebi ní potrebno novo odobrenje obrtovalnice.

§. 33.

Kdaj mine ali ugasne odobrenje.

Ako se v letu dni po odobrenji obrtovalnice delo vršiti v njej ne začne, ali delo za več nego tri leta ustavi, ugasne odobrenje obrtovalnice.

Kadar ozira vredni razlogi za to govoré, tedaj je na obrtnikovo prošnjo te rokove primerno podaljšati.

Ako kak elementaren prigodek ali drug slučaj obrtovalnico popolnem razdene, treba je, predno se vnovič delo vršiti jame, poprositi za odobrenje.

§. 34.

Utečaj ali rekurs.

Obrtovnega oblastva razloko o napravi obrtovalnic, in o vprašanjih, ki se tičejo tega, kako uporabljati določila poprejšnjih paragrafov tega poglavja, treba je z razlogi vred na znanje dati strankam, to je prositeljem in ónim, kateri so ugovarjali.

Vsaki stranki odprt je zoper razloko utečaj na višje oblastvo, ter naj se v 14 dnevih pismeno ali ustno vpoleži pri političnem oblastvu, katero je na prvi stopinji razsodilo.

O pravem času podani utečaj ima odložno moč.

§. 35.

Deželnemu oblastvu je pridržano, za taka selišča, v katerih občine in zadruge imajo ali napravijo javnih klanic v dovoljnem obsegu, na predlog občinskega zastopa prepovedati nadaljšnjo porabo obstoječih in napravo novih zasebnih klanic.

Tarife za pristojbine, ki se bodo pobirale, morajo doseči odobrenje deželnega oblastva.

Poglavje IV.**Obseg in izvrševanje obrtnih pravic.**

§. 36.

Doklej seza katera obrtna pravica in kaj ima v sebi, to se sodi po besedah obrtnega lista ali dopustila, držec se določil, ki jih dajó naslednji paragrafi.

Vdvojni o obsegu obrtnih pravic razloča politično deželno oblastvo doprašavši trgovsko in obrtniško zbornico, katera naj zastran tega zasliši dotično zadrugo.

§. 37.

Vsak obrtnik ima pravico, zedinjati vsa dela, ki so potrebna v popolno narajo svojih zdelkov, ter imeti pomočnih delavcev tudi od drugih obrtov, kolikor jih potrebuje. Pod pomočnimi delavci, kolikor gre za rokodelske obrte, ne razumevajo se tukaj učenci drugih obrtov.

To utesnilo, da bi kdo smel prodajati samo blago svojega dela, ne veljá.

§. 38.

Napoved ali vzglasitev trgovinskega obrta, ki ni utesnjen na neko določeno blago ali neke določene vrste blaga, obseza v sebi pravico, trgovati z vsakeršnim v svobodnem prometu dopuščenim blagom, katero gledé prodaje ni navezano na posebno dovolilo (dopustilo).

Napoved trgovinskega, na neko blago ali na neke vrste blaga omejenega obrta daje samó pravico, trgovati z dotičnim blagom.

Imetelj trgovinskega obrta v ožjem smislu (§. 1, odstavek 3) sme samo tedaj obrtovne zdelke po rokodelsko narejati ali podelovati, kadar je zadovoljil propisom §^{ta} 14 o rokodelskih obrtih.

§. 39.

Stanovitna vršilišča.

Kdor se bavi s svobodnim ali rokodelskim obrtom, sme v občini, kjer mu je stajališče, imeti po več, stanovitnih ali trdnih vršilišč ali obrtovališč (delovnic ali prodajalnic) in prelagati jih znotraj občine na drugo mesto.

Vendar je treba to o vseh slučajih naznanjati obrtovnemu oblastvu.

Dopuščan obrt, ki potrebuje stanovitnega obrtovališča, sme se na drugo mesto znotraj iste občine ali istega obrtnega okraja predeti samo po tem, ko se je zadobilo odobrenje obrtovnega oblastva.

§. 40.

Podružnice in skladišča.

Kadar bi kak obrtnik kje zunaj občine, kjer mu je stajališče obrta, rad napravil podružnico ali skladišče (kateremu vendar ni prištevati hranišč ali magazinov in drugih samo v shrambo blaga služečih prostorov) mora to napovedati ali vzglasiti ne samo obrtovnemu oblastvu, v okraji katerega hoče napraviti eno ali drugo, temuč tudi ónemu, v vpisnike katerega je glavno podjetje vpisano, in če gre za dopuščan obrt, mora od oblastva prvič imenovanega izprositi posebno dopustilo (koncesijo).

Kadar v oziru na podružnico ali skladišče, katero kdo namerja ustanoviti, vlada (biva) kaj takih okolnosti, katere v zmislu te postave ne dopuščajo komu izročiti obrtni list (§. 13), odnosno podeliti dopustilo (§. 22), naj oblastvo stranki podružnico ali skladišče ustanoviti prepové ter zadržek na znanje dá.

Vrh tega je oblastvu tudi tukaj, če gre za novo napravo obrtovalnice, postopati po določilih drugega oddelka.

§. 41.

Obrtovanje zunaj stajališča.

Obrtniki smejo tudi zunaj občine svojega stajališča blago svojega obrta kamersikoli bodi obrtnikom, ki imajo pravico baviti se z enakšnimi zdelki, v komisijo dajati, naročnike z blagom zakladati in naročena dela povsod opravljati.

§. 42.

Ako bi bila potreba, sme vendar politično deželno oblastvo po predlogu občinskih zastopov večjih mest z ozirov požarne in zdravstvene policije narediti,

da se dimničarstvu in obrtu za trebljenje smradotočnih jarkov (kanalov) znotraj teh mest odmejé okraji, ter to odmejítev premeniti ali preklicati.

Takšna omejítev po okrajih ima to posledico, da smejo znotraj vsakega omejenega okraja dela opravljati samo oni obrtniki dotične vrste, kateri imajo v njem svoje stajališče.

§. 43.

Preselitev.

Ako se obrtnik preseli v okoliš drugega obrtovnega oblastva, šteje se to pri vseh obrtih za ustanovitev novega obrta, vendar naj se vnovič ne zahteva izkaz strokovne sposobnosti, kateri je pri nekkih obrtih zapovedan.

§. 44.

Vnanje oznamenilo.

Obrtniki imajo dolžnost, posluževati se primernega vnanjega oznamenila na svojih stanovitnih obrtovališčih ali na svojih staniščih, ter imajo pravico, še z drugimi pomočki na znanje dajati se ljudem.

§. 45.

Dolžnost, vzglašati firmo, da bode vpisana v trgovski vpisnik (register), uravnujejo propisi postave o trgovini ter se je le-ta postava ne dotika.

§. 46.

Posezanje v drugih pravice.

Noben obrtnik nima pravice, v vnanje zaznamenovanje svojega obrtovališča ali stanišča in tako tudi v okolnikih (oglasih), javnih oznanilih ali cenovnikih protipravno usvajati si ime, firmo, grb ali posebno oznamenilo zavoda drugega tozemskega obrtnika ali izdelovalca (proizvodnika), ali tako, kakor je gori navedeno, o predmetih svojega obrta po krivem oznanjati, da izhajajo iz kakega drugega obrtovališča.

Takšen poseg daje oškodovancu pravico, pred pristojnim obrtovnim oblastvom siliti na to, da se nadaljšnja raba protipravnega oznamenila ustavi, oziroma lažno oznanjanje prepové.

Oškodovanemu dodeljena obramba ne izgubi svoje veljave zarad tega, da se v protipravnem zaznamenovanji ali lažnem oznanjanji ime, firma, grb, posebno oznamenilo zavoda ali tuje obrtovališče ponavljajo ali posnemajo s takimi pristavki, izpustki ali drugimi premenki, katerih o navadni pozornosti ní zapaziti.

§. 47.

Ako je kdo vedoma storil kateri v §. 46 omenjenih posegov, kriv je prestopka, ki naj se kazni po obrtnem redu.

Samo na zahtev poškodovanega sme se zarad takega posega pognati kazenska razprava, kadar ne gre za kazujivo djanje, katero kazenska sodišča uradoma zasledujejo po občni kazenski postavi, ali če poseg ní podvržen kazni reda po členu 26, odstavku 2 trgovinskega zakonika.

Ako vendar poškodovanec svojo zaprošnjo o pokaznitvi oporeče, predno se razloka oblastvena obtožencu razglasí, tedaj ne bodi več nikake kazni in tudi nikake nadaljnje preiskave zaradi kazni, — kar pa njegovih zasebno-pravnih pravic do odškodbe ne krati.

§. 48.

V §§. 46 in 47. domačim obrtnikom in zdelovalcem (proizvodnikom) dodeljena obramba pristoji pod uvetom, da dotična država dopušča vzajemnost, tudi vnanjim obrtnikom in zdelovalcem.

§. 49.

Dalje se zakrivi prestopka:

1. Vsak obrtnik, kateri se v slučajih, ne uže zadetih s §. 46 ali s postavo o obrambi obrtniških znamk (mark), v vnanje zaznamenovanje svojega obrtovališča ali stanovišča, v zaznamenovanje obrtnih zdelkov ali sploh — vršič svoje poslove ali oddajaje svoj podpis — poslužuje imena, katero mu ne pristoji, ne bodoč v to opravičen z vpisom svoje firme v trgovinski vpisnik;

2. vsak obrtnik, kateri sebi v slučajih omenjenih pod točko 1 pripisuje kako odlikovanje, katero mu ní bilo podeljeno;

3. vsak obrtnik, kateri se v slučajih omenjenih pod točko 1 poslužuje oznamenila, po katerem se dá misliti, da je v kakem družbenem razmerji, dočim v resnici tacega razmerja ní;

4. vsak obrtnik, kateri se v slučajih pod točko 1 omenjenih ne poslužuje svojega polnega imena in priimka, ko mu firma še ní vpisana v trgovski vpisnik, da bi smel tako podpisavati se;

5. vsak obrtnik, kateri se v slučajih pod točko 1 omenjenih pri obstanku družbenega razmerja poslužuje oznamenila, obsezajočega ne samo imen družabnikov, ampak tudi pristavek, ki namiguje na obstanek družbe, ko v zmislu trgovskega zakonika nima pravice držati se takšne firme.

§. 50.

Ako je katero v §§. 46—49 navedenih djanj podvrženo kazni v ohrambo reda po členu 26, odstavku 2 trgovskega zakonika, to naj se kazni v §. 131, lit. a), b) in c) obrtnega reda izrečene posebej ne nalagajo.

Razloka o tem, kar kdo išče (zahteva) v povračilo škode storjene mu s posegi in prestopki v §§. 46—49 naštetimi, gre samo in edino pristojnim sodiščem, katera o tem, je li kaj škode in kolika je škoda, svobodno razsojajo, kakor spoznajo za prav.

§. 51.

Ustanavljanje maksimalnih tarif.

Za prodajanje na drobno pri takem blagu, ki spada med najpotrebnejše stvari vsakdanjega žitka ali živeža, po tem za obrte dimničarjev, smradotočne jarke ali kanale trebečih, konjedircev, prevoznikov in strežnikov na določenem mestu stoječih smejo se največinske ali maksimalne tarife postavljati.

Take tarife ustanavlja z ozirom na djanstvene razmere politično deželno oblastvo po predlogu občinskega zastopa in dovprašavši trgovsko in obrtniško

zbornico ter dotične zadrugo. Tarife te veljajo do oporeka samo za okoliš dotične občine.

Gledé zakupa, ki v nekih občinah obstoji za mesarstvo in pekarstvo, ostanejo posebni propisi merodavni.

§. 52.

Poočitovanje cene.

Za prodajo na drobno pri blagu, ki spada med najpotrebniše stvari vsakdanjega žitka, in pa za gostilničarstvo in krčmarstvo, dalje za prevoznitvo in za obrt strežnikov na določenem mestu stoječih naj obrtovno oblastvo ukaže, da naj bode vsaka cena z ozirom na kolikost in kakšnost poočitena (razvidna).

§. 53.

Dolžnost nekih obrtnikov, svoj obrt vršiti.

Peki, mesarji, dimničarji, obrtniki smradotoke čisteči in prevozniki ljudi ne smejo enkrat začetega dela ustaviti, kadar bi oni hoteli, temuč morajo, če namerjajo prestati z delom, to štiri tedne naprej obrtovnemu oblastvu naznaniti.

§. 54.

Ukazoma se ustanoví, kako so starinarji in taki, ki denar na zastavo v zajem dajó (posojujejo), dolžni voditi svoje knjige in kateremu policijskemu pri-gledu o obsegu in načinu njihovega obrtovanja jim je podvreči se.

Obrti prevoznikov ljudi in služeb na očitnem mestu opravljanih, po tem obrti dimničarski, smradotoke trebečih in konjedircev, dalje gostilničarjev in krčmarjev podvrženi so obrtno-policijskemu uravnavanju.

Ukazoma se uravnajo meje prodajnih pravic med lekarniki (apotekarji) in drogistami (materijalisti).

§. 55.

Namestnik (poslovodnik) ali zakupnik.

Vsak obrtnik sme svoj obrt tudi po namestniku (poslovodniku) ali zakupniku (štantmanu) vršiti ali v zakup (štant) dati ga. Ni dopuščeno, da bi se obrt v podzakup dajal (da bi zakupnik obrt dalje v zakup dajal).

Namestnik (poslovodnik) ali zakupnik mora vselej, tako kakor obrtnik sam, imeti svojstva (lastnosti), potrebna za samostalno vršbo dotičnega obrta. Torej naj obrtnik pri svobodnih in rokodelskih obrtih namestnika (poslovodnika) ali zakupnika obrtovnemu oblastvu naznani in pri dopuščanih obrtih odobrenje obrtovnega oblastva doseže.

Gledé gostilničarskega in krčmarskega obrta stoji določilo v §. 19.

Določila tega paragrafa veljajo tudi za lastnika stvarnega (realnega) obrta, kateri nima sam zakonite sposobnosti, obrt zvrševati, ter ga hoče po namestniku (poslovodniku) ali zakupniku vršiti.

§. 56.

Prehajanje obrtov.

Po obrtnikovi smrti dolžan je dedič (erb) ali volilojemu (legatar), če hoče obrt dalje vršiti, vzglasiti ga vnovič na svoje ime.

Takisto je tudi treba nove vzglasitve ali napovedi, kadar se kateri obrtniški zavod po kakem pravnem djanji (činu) med živimi predene na drugega človeka.

Če gre za dopuščan obrt, potreba je v obeh slučajih novega dopustila.

Samo na račun vdove, dokler ostane vdova, ali nedoletnih dedičev, dokler ne dosežejo polnoletnosti, sme se dopuščan ali rokodelsk obrt po starem dopustilu, odnosno po starem obrtnem listu dalje vršiti.

Za to, da se sme na račun mase kak obrt dalje vršiti, dokler se konkurs obravnuje ali ostalina (zapuščina) razpravlja, ni potreba ne nove vzglasitve ne novega dopustila.

V tem, kakor tudi v poprejšnjem slučaju postaviti je po §. 55 sposobnega (pripravnega) namestnika (poslovodnika), ako bi po svojstvu obrta potrebno bilo.

§. 57.

Odvzetje obrtne pravice.

Ako se pri katerem obrtniku pozneje pokaže, da mu je uže od početka manjkala in da mu še manjka kaka zakonita potrebnost za samostalno vršbo obrta, sme se mu nadaljšnje vršenje obrta prepovedati in obrtni list, oziroma dopustilo nazaj vzeti.

Pri obrtih navedenih v §. 15, točki 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15 in 16 sme se dopustilo tudi tedaj nazaj vzeti, kadar tist, ki ga je dobil, v šestih mesecih, in pri obrtu, v §. 15, pod točko 3 navedenem, v dveh mesecih po dopustila podelitvi ni začel obrtnega dela ali če ga je pozneje vprav toliko časa ustavil.

§. 58.

Odklikovanje.

Obrtna podjetja utegnejo zadobiti to odklikovanje, da smejo imeti cesarskega orla v izveski in pečatu.

§. 59.

Agenti.

Obrtniki imajo pravico, sami ali po ljudéh, katere v to pooblastijo, okoli potujoč iskati naročnikov, nego pri tem ne smejo, razven na semnjih, s sabo jemati blaga, ampak samo kosce za ogled ali pokaz (muštre).

Za nabiranje podpiscev na tiskana dela (knjige) veljajo posebni propisi, ki jih daje tiskovna postava.

Taki trgovski popotovalci in stanovitni trgovski agenti (opravniki, poverjenci), kateri živé ob tem, da več obrtnikom naročnikov iščejo, dolžni so ta samostalni prislužek po §. 11 vzglasiti.

S posebnim propisom se uravnjuje pripuščanje trgovskih potovalcev za vnanja trgovska in obrtna podjetja, v kolikor dotična določila niso obsežena v državnih pogodbah.

§. 60.

Kdo sme hoditi od kraja do kraja z blagom ter ponujati ga na prodaj.

Samo taki, ki imajo po postavi o krošnjarstvu (pohišnem kramarstvu) pravico do tega, smejo — razven na semnjih — z blagom hoditi okoli od kraja do kraja ponujaje ga na prodaj, ter nositi od hiše do hiše blago in prodajati ga.

Ta prepoved vendar ne velja za take, kateri stvari vsakdanjega potroška ali použitka, kakor so n. pr. mleko, sirovo maslo, ovočje (sadje), zelenjava ali prikuha, cvetice, drva it. po hišah ali na ulicah prodajajo.

Tudi je obrtovnemu oblastvu prepuščeno, v njegovem okraji stanujočim manjšim obrtnikom, da bi laglje vzhajali, dovoliti, da smejo znotraj občine blago svojega dela od hiše do hiše noseč prodajati.

§. 61.

Promet prek meje.

Na vnanjem stanujoči obrtniki smejo, ako je avstrijskim državljanom enakšna pravica v dotični tuji deželi dodeljena po prejetem naročilu v tozemstvu (naši deželi) zvrševati taka obrtniška dela, za katera ni potreba dopustila ali koncesije.

Vnašanje na vnanjem narejenih predmetov in oddajanje istih v roke naročnikom podvrženo je utestnitvam, ki jih velevajo colni (carinski) propisi.

Poglavje VII.

Z a d r u g e.

§. 106.

Obstanek in ustanovitev obrtnih zadrug.

Med tistimi, ki se bavijo z enakimi ali podobnimi obrti v eni občini ali po osrednjih občinah, s pomočnimi delavci (pomagači, učenci) vred, naj se ohrani in, kjer bi je še ne bilo, po obrtovnem oblastvu, kolikor le-to ni zarad krajevnih razmer nemogoče, napravi vkupna združba ali zveza. Poprej naj oblastvo dopraša trgovsko in obrtniško zbornico, katera naj zastran tega vdeležence zasliši.

Obrtniki so udje, a pomočni delavci v eno zadrugo (sodružje) zedinjenih obrtnikov so pripadniki te zadruge.

Po okolnostih sme ena zadruga obsezati tudi obrtnike in pomočne delavce (pomagače ali ksele, učence) več občin in raznovrstnih obrtov.

§. 107.

Dolžnost, pristopiti v zadrugo.

Kdor v okoliši takšne zadruge samostalno vrši obrt, ki je za-nj ta zadruga napravljena, postaja uže po samem nastopu obrta ud zadruge ter mu je izpolnjevati dolžnosti, ki so s tem v zvezi. Kdor samostalno vrši več raznovrstnih obrtov, kateri niso v eno zadrugo zedinjeni, lahko torej tudi več zadrugam pripada.

§. 108.

Dolžnost, biti deležnik zadruge v zmislju §§^{ov} 106 in 107, ne velja za imetelje takih obrtov, kateri se po fabriško vršijo.

§. 109.

Koliki svét ali okoliš ima katera posamična zadruga obsezati, to sme vsak čas določiti politično deželno oblastvo, dovprašavši trgovsko in obrtniško zbornico, katera naj zastran tega zasliši udeležence.

§. 110.

Zdanje obrtniške korporacije naj svoja pravila (statute) prenaredé, da bodo ustrezala določilom te postave. Njihova nova pravila podvržena so odobrenju političnega deželnega oblastva.

V kaki deželi navadna imena (bratovščine, srenje, gremiji, cehi it.) smejo ostati.

§. 111.

Tudi več takih obrtniških korporacij, katere so do zdaj bile vsaka za se, sme se v vzajemnem dogovoru zediniti v eno samo zadrugo po izreku političnega deželnega oblastva, katero dovpraša trgovsko in obrtniško zbornico.

Takisto se smejo tudi pri takih zadrugah, katere obsezajo raznovrstne obrte, v vzajemnem dogovoru ali na zahtevo posamičnih obrtnih vrstâ (kategorij) le-te iz dozdanje zadruge odločiti ter kot samostalne zadruge tedaj ustanoviti, kadar obstojé uveti v dosegu združnih namenov ali svrh.

§. 112.

O d k a z o v a n j e.

Kadar je gledé posamičnih obrtov dvojba, treba li jih je v kako zadrugo vrstiti in v katero, naj oblastvo — dovprašavši trgovsko in obrtniško zbornico, oziroma dotično zadrugo — rozloči, kam naj se odkažejo.

§. 113.

Neoviranje obrtne vršbe.

Iz ustanovljenih zadrug ne smejo nikomur gledé nastopa ali vršbe kacega obrta izhajati druge ovire ali utesnitve mimo teh, ki jih pričujoča postava določuje.

§. 114.

Čemu so zadruge.

Namen ali svrha zadrugi je, da goji čut občestvenosti, da hrani in povzdiguje stanovsko čast med udi in pripadniki združnimi, tako tudi da pospešuje obče obrtovne koristi ali interese svojih udov in pripadnikov, ustanavlja založne blagajnice, sklade ali zaloge sirovin, velike blagoprodajalnice, vvajaje vkupno delovršbo z mašinami in drug kak način zdelovanja itd.

Sesebno ji je dolžnost:

- a) skrbeti za to, da se ohrani uravnano razmerje ali stanje med obrtniki in njihovimi pomočniki (pomagači), zlasti kar se tiče zaveze v delo, in pa da se ustanové in vzdržavajo združna prenočevališča ali ostaje in da se vvede (vpelje) red pošiljanja delaveev takim, ki jih potrebujejo;

- b) poskrbeti za dobro uredbo vseh reči, ki se tičejo učencev s tem, dá izdaje določila, katera je oblastvu v odobrenje podnašati, o tem le, namreč:
- o strokovnem in religiozno-nravnem izobrazovanji obrtnih učencev;
 - o učnem času pri nerokodelskih obrtih, o preskušnjah učencev it. in pa da čuje nad tem, da se ta določila izpolnjujejo, po tem da potrjuje svedočbe učne (o izučbi);
 - o uvetih, pod katerimi sme kdo sploh učence imeti, in o razmeru učencev do števila pomagačev v obrtu;
- c) sestaviti razsodnišk odbor (§§. 122, 123 in 124) v razločevanje preprirov, kateri se med združnimi udi in njih pomočnimi delavci začno iz delovnega, učnega in meznega razmerja; po tem pospeševati razsodniško napravo v razločevanje preprirov med združnimi udi. Tudi več zadrug lahko se zedini v to, da si postavijo združno razsodišče;
- d) ustanavljati ali pospeševati obrtna strokovna učilišča (strokovne učilnice, učne delavnice it.), ter nadzirati jih;
- e) poskrbeti za bolne pomočnike (pomagače) s tem, da ustanavlja blagajnice za bolne, ali da pristopi v uže obstoječe take blagajnice;
- f) skrbeti za bolne učence, kjer še ne bi obveljala zakonita dolžnost gospodarja, pri katerem se kdo uči;
- g) vsako leto poročati o vseh tahih prigodkih v zadrugi, kateri so bitni za sestavo obrtne statistike.

Razven pravih poročil, zapovedanih pod g) dolžne so zadruge na zahtev o razmerih, kateri se dotikajo njihove svrhe, oblastvom in pa trgovski in obrtniški zbornici svojega okraja dopovedi in mnenja dajati ter se smejo v teh odnosjih tudi same ob sebi obračati na le-te javne organe v pospešbo svojih namenov.

Zadruge enega okraja smejo v boljo obrambo svojih interesov ustanavljati združbe, ki se utegnejo iz istovrstnih in podobnih, ali pa tudi iz raznovrstnih zadrug po njihovem prostovoljnem pristopu napravljati.

§. 115.

Novci (denarji) potrebni za troške obrtnih zadrug — izimši prispevke v blagajnico bolniško (§. 121), — kolikor isti niso založeni z obrestmi njihovega imenja, porazdelujejo se na združne ude (§. 106) po meri v pravih ustanovljeni ter se smejo po upravnem poti izterjevati.

Noben združni ud ali pripadnik se ne more siliti, da bi se zoper svojo voljo udeležil v odstavku 1 §^a 114 imenovanih in drugih podobnih obrtnih podjetij na vkupni račun in pa postavljanja ali v zakup jemanja obrtnih naprav, namenjenih v vkupno porabo, razven v slučajih, kjer se take vkupne naprave (obrtovavnice) iz javnih ozirav ustanove ali zaukažejo.

Obrtovnemu oblastvu je treba vsako leto o dohodkih in razhodkih ali troških zadruge predložiti končen s pravorednimi pomagali opravljen račun, katerega morajo podpisati starejšina (načelnik) in dva odbornika.

§. 116.

Posredovanje, da se laglje delo dobode.

Da bi se ti, ki delavcev potrebujejo, in oni, kateri dela iščejo, laglje eden drugega našli (§. 114, a), naj bodo v zadrugah vsakemu na vpogled razgrnjeni zabeležki ali zapiski, kamer se vpisujejo pomagači, kateri dela iščejo, in obrtniki, kateri po takih povprašujejo.

Pri zadrugah, katere imevajo svoje pomagaške nočevalnice, naj bodo ti zapiski v dotičnih prostorijah vsakemu na ponudo, da lahko va-nje pogleda.

§. 117.

Zadružno poslovodstvo.

Zadružne poslove ali opravke oskrbujejo:

- a) zadružni zbor;
- b) zadružno starejšinstvo, ki sestoji iz zadružnega odbora pod voditeljstvom starejšine, po tem
- c) organi, ki jim po §§. 121, c—121, h pristoji opravljati poslove odnašajoče se na bolniško blagajnico;
- d) razsodniški odbor.

§. 118.

Kdo ima pravico glasovanja in kdo sme izvoljen biti.

Glasovati in izvoljeni biti v zadruzi smejo vsi njeni udje.

Pravica, glasovati in izvoljen biti, vzeta je:

- a) takemu obrtniku, kateremu je in dokler mu je vsled kazensko-sodne odsodbe odvzeta pravica, biti izvoljen v občinski zastop;
- b) takemu obrtniku, nad imenjem katerega je odprt konkurs, dokler teče konkursna razprava;
- c) takemu obrtniku, kateremu je oblastvo odvzelo obrt, za ta čas, dokler je izrečeno, da to odvzetje veljá;
- d) takemu obrtniku, kateri je zarad slaboumja ali zarad zapravljivosti pod skrbnikom.

Posebej v to, da se kdo sme izvoliti za razsodništvo, potrebno je tako pri obrtnikih kakor tudi pri pomočnikih ali pomagačih, da je izpolnil 24. leto svoje dobe, a v drugih slučajih imajo pomagači po dopolnjenem 18. letu svoje dobe pravico glasovanja in izvoljeni biti.

§. 119.

Zadružni zbor.

Zadružni zbor sestavlja se iz vseh udov, kateri imajo pravico glasovanja.

K vsakemu zadružnemu zboru je privzemati po dva do največ šest zastopnikov pomagaškega zbora, katerim pristojé posvetovalni glasovi, da razodenejo kako željo ali da se čez kaj potožijo.

§. 119 a.

V zadružni zbor sklicuje obrtnike prvokrat obrtovno oblastvo, a pozneje zadružni starejšina z osebnim priznanilom, dajoč na znanjo vsakemu reči, o katerih se bode razpravljalo.

Zadružni zbor bodi najmanj vsako leto po enkrat; sklicati ga je tudi tedaj, kadar se zadružnemu starejšini ali odboru vzvidi, da je potrebno, ali kadar četrtina vseh údov to zahteva.

V sklicu naj stoji, kje in kdaj bode zbor.

Kadar zadružni starejšina zbor skliče, treba je to priznati komisarju za tisto zadrugo postavljenemu, kateri ima paziti na zakoniti postopek.

Prvosedstvo in voditeljstvo zadružnega zbora pristoji prvi krat, dokler ne bode izvoljen zadružni starejšina, poslancu obrtovnega oblastva, a pozneje zadružnemu starejšini ali — ko bi njemu kak zadržek branil — njegovemu namestniku.

Da sme zadružni zbor veljavno ukrepati, treba je, da je pričujočih toliko glasujočih údov, kolikor je ustanovljeno v pravilih.

Ako se ne snide sklepčen zbor, treba je sklicati nov zbor, kateri sme brez ozira na število prišedših údov veljavne sklepe delati.

Sklepa se z nadpolovično (absolutno) večino glasov.

§. 119 b.

Področje zadružnega zbora.

V področje zadružnega zbora spada:

- a) poganjati se za koristi (interese) v zadrugo spadajočih obrtnikov in pretresati jih, v kolikor ima zadruga namen te koristi pospeševati, — in pa sklepati o tem;
- b) voliti zadružno starejšinstvo in ude razsodniškega odbora izmed obrtnikov, po tem voliti izmed obrtnikov ude za starejšinstvo, nadzorni odbor in glavni zbor zadružne bolniške blagajnice;
- c) pretehtávati in odobravati računске završke, ki se tičejo novčnega gospodarjenja pri zadrugi, in letne preudarke, in pa določati iznos, ki ga bode skup spraviti po razdelbi na ude;
- d) sistemizovati plačevano pomočno osebje;
- e) sklepati o ustanovitvi in organskih preuredbah učilišč, omenjenih v §. 114, d); dalje sklepati o preobraževanju bolniških zavodov, kateri pri zadrugah uže obstojé, a določilom te postave ne ustrezajo, v zadružne bolniške blagajnice v zmyslu §§^{ov} 121 do 121 h);
- f) sklepati o času, doklej naj traja učenje, in o tem, kako naj se učenci prekušavajo;
- g) delati načelne ukrepe o ustanovitvi, odnosno premeni zadružnih zavodov za učilne, delovne, podporne in gospodarstvene namene ali svrhe;
- h) dokončno ukrepati o zadružnem ustanovilu (statutu) in o premenah istega, kakor tudi o drugih tehtovitih rečéh, ki jih ustanovilo tanje določa;
- i) razpolagati z imenjem zadružnim; to imenje in dohodki iz njega smejo se samo in edino za zadružne namene uporabljati.

Starejšinstvo naj zboru podaje potrebne predloge.

§. 119 c.

Zadružno starejšinstvo.

Zadružno starejšinstvo sestoji iz zadružnega starejšine ali načelnika, njegovega namestnika in zadružnega odbora. Urad údov zadružnega starejšinstva traja praviloma tri leta, po iztečaji katerih se smejo vnovič izvoliti.

§. 119 d.

Zadružnega starejšino in njegovega namestnika volijo v zadružnem zboru vsi pričujoči udje z nadpolovično večino glasov. Ako se ta večina ne doseže, to naj se volileci pri ožji volitvi omejijo na tisti dve osebi, kateri sta bili odnosno (ralativno) največ glasov dobili. Kadar dva dobosta po enako glasov, razloča žreb (loz), koga je v ožjo volitev privzeti, odnosno, koga je šteti da je v njej izvoljen.

Volitev zadružnega starejšine potrebuje oblastvenega odobrenja.

Starejšina, ali kadar njemu kak zadržek brani, njegov namestnik zastopa zadruho proti vnaajemu svetu, vodi in nadzira vse poslovanje in podpisuje vse odpravke ali izdatke.

Z zadružnim ustanovилоm utegnejo se starejšini odkazati še posebna opravila in druge oblasti ali pravice.

§. 119 e.

Zadružni odbor naj sestoji iz nekega števila obrtnikov (odbornikov) in nastopnikov iz obrtniškega stanu, katero s početka oblastvo, pozneje zadružno ustanovilo določa.

Odbornike in nastopnike (zamenike) volijo v zadružnem zboru obrtniki iz svoje srede takó, da je treba pri zadrugah, katere obsezajo različne obrte, pri- merno ozirati se na posamične obrtne vrste. Volijo se v zmislu §^{ta} 119, d.

Kadar se katera volitev ne opravi, naj oblastvo določi potrebno število zastopnikov obrtnikom v odbornike odnosno nastopnike.

Zadružni starejšina sklicuje zadružni odbor v seje, ki bivajo pod njegovim prvosedstvom.

Pravilom ustanovilnim je pridržano določiti, v koliko je moč pomočnikom (pomagačem) pripustiti neki zastop v zadružnem odboru.

§. 119 f.

V področje zadružnega starejšinstva spadajo vse reči, katere niso zadružnemu zboru pridržane ali pa razsodniškemu odboru, odnosno organom v §§. 121—121, h omenjenim odkazane.

§. 120.

Pomagaški zbor.

Pomočniki (pomagači) naj se uredijo kot pomagaški zbor ter kot takšen izvolijo prvomestnika in pa po dva do šestih odbornikov izmed takih, ki jim so po stanu enaki, vselej na tri leta.

Pomagaškega zbora poslove, kakor tudi pravice in dolžnosti uravnjuje ustanovilo (§. 126), katero je podvrženo oblastvenemu odobrenju.

Volitev prvomestnika pomagaškemu zboru potrebuje potrjenja obrtovnega oblastva.

Pomagaški zbor, kateri naj sestoji iz vseh glasujočih pomagačev v eno z drugo zedinjenih obrtnikov, sklicuje prvi krat obrtovno oblastvo, katero sme to tudi enemu udu občinskega starejšinstva preizročiti, a pozneje sklicuje ga na poziv zadružnega starejšine prvomestnik istega.

Pravica, zastopati koristi ali interese eni zadrugi pripadajočih pomočnikov (pomagačev) in voliti, pristoji jim samo toliko, kolikor jim tako pravico postava (§. 119 in 120 a), odnosno zadružna pravila (§. 119, e) prirekajo.

V oziru na pravico pomagačev do glasovanja uporabljajo se zmislooma določila §^{ta} 118.

Pomočniki (pomagači), kateri so uže 6 tednov brez dela, ne smejo se udeleževati pomagaškega zbora, ter izgubé funkcije njim izročene.

Zadružnemu starejšinstvu pristoji, poslati v pomagaški zbor 2—6 obrtnikov, ki se ga smejo s posvetovalnim glasom udeležiti.

Vselej, kadar se skliče pomagaški zbor, treba je to poprej naznaniti zadružnemu starejšinstvu, in dalje obrtovnemu oblastvu, katero sme oblastvenega komisarja poslati, da bode pazil, če bode na njem vladal zakonit postopek.

§. 120 a.

V področje pomagaškega zbora (§. 120) spada:

- a) poganjati se za koristi (interese) v zadrugo spadajočih pomočnikov ali pomagačev, kolikor pospeševanje teh koristi ne nasprotuje namenom zadruge (§. 114);
- b) voliti ude razsodniškega odbora (§. 122), starejšinstva, nadzornega odbora in — na slučaj — odbrancev ali poslancev v véliki zbor bolniške blagajnice izmed obrtnih pomočnikov (§. 121, f);
- c) voliti zastopnike izmed obrtnih pomočnikov, katerim pristoji posel v zadružnem zboru, kakor ga določa §. 119, odstavek 2; po tem voliti prvomestnika in ude pomagaškega odbora.

§. 121.

Bolniška blagajnica.

Zadruge so v dolžnosti, zarad podpore pomagačem, kadar kateri zbolí, ustanoviti in vzdržavati nalašč v to namenjene zavode (bolniške blagajnice) ali pristopiti kateri uže obstoječi bolniški blagajnici, ustanovljena pravila katere morajo bitno ustrezati naslednjim določilom o zadružnih blagajnicah za bolnike.

V bolniške blagajnice dolžni so prispevati (doneske vplačevati) obrtniki in vsi pomočni delavci, kateri imajo delo pri obrtnikih v tisto zadrugo spadajočih, razven učencev.

Privržek, katerega morajo obrtniki za vsakega pomagača iz svojega prilagati, ne sme se odmerjati više neko s polovico prispevka ali doneska katerega vplačuje vsak pomočnik ali pomagač.

Prispevek pomagačev ne sme presezati treh odstotkov (procentov) od vsakega goldinarja njihove mezde (njihovega zaslužka).

Denarna pripomoč, ki jo ima blagajnica bolnemu udu dodeljevati, naj za moške dosega najmanj polovico, za ženske najmanj tretjino mezde, katera prihaja na en dan. Kadar bolezen dalj časa trpi, naj se bolniku ta pripomoč najmanj trinajst tednov daje.

Obrtniki imajo dolžnost, v ustanovilu postavljene prispevke pomagačev, kolikor dotekó za plačilo, dokler pomagač pri njih dela, in če jih pomagači sami ne plačajo združni blagajnici za bolne, na račun mezde odpravljati blagajničnemu upravstvu.

Obrtniki imajo dolžnost svoje pomagače, katerih dolžnost je bolniški blagajnici pristopiti, pri tej blagajnici vzglaševati, sicer bi blagajnica smela nje poprijeti za vsa plačila, katera bi bilo treba opraviti, ako bi pomagači bili pravočasno pristopili.

Ako pomagača v javni bólnici (špitalu) preskrbujejo, ima blagajnica štiri tedne bólnici plačevati troške za to preskrbovanje, kolikor se jih nateče po poslednjem razredu. Troške bolnici plačane moči je udu odbiti od denarne pripomoči, kar bi je prihajalo na-nj za ta čas, ko je bil v bólnici preskrbovan.

Gospodarjenje in upravljanje teh bolniških blagajnic mora biti samostalno in nezavisno od drugih podpornih zavodov, kar bi jih pri zadrugah utegnilo biti.

V ustanovilih postavljeni prispevki za bolniško blagajnico smejo se po pravem poti izterjevati.

Sredstva (novci) bolniške blagajnice ne smejo se pod nikakem uvetom ali pogojem uporabljati v kak drug namen razven v podporo njenih bolnih udov.

§. 121 a.

Zadruga, katere so izpolnile svoje dolžnosti v oziru na skrb za bolne (§. 114), in pa obrtniki, kateri so ustregli določilom §^{ta} 121, o pobiranji in opravljanji prispevkov, ne morejo siliti se v slučaj, kadar bi bolniška blagajnica s katerega koli vzroka ne storila, kar je storiti dolžna, da bi oni zalegli za dolžnosti bolniške blagajnice.

§. 121 b.

Vsaka združna blagajnica za bolne mora imeti ustanovilo, katero obseza določila:

- a) o imenu, svrhi ali namembi, stajališči in razsežaji blagajnice;
- b) o tem, po koliko morajo udje bolniške blagajnice (pomagači) prispevati v blagajnico, in po koliko so obrtniki dolžni va-njo dajati, po tem, kako se ti prispevki pobirajo (poterjujejo);
- c) o tem, pod katerimi uveti, kako in v kolikem obsegu naj blagajnica podporščine daje;
- d) o sestavi starejšinstva, razsežaji njegovih oblasti in o tem, koliko časa iste trajajo in kako naj bodo obrtniki v starejšinstvu zastopani;
- e) o nadzornih organih, ki jih bode starejšinstvu na stran postavljati; po tem o oblikah (formah) blagajničnega rokovanja (manipulacije);
- f) o tem, kako naj se veliki zbor udov sestavlja in sklicuje, kdaj je sklepčen (ukrepičen), in o glasovalni pravici obrtnikov;

- g) o tem, kdo zastopa blagajnico proti vnanjemu svetu, in o oblikah pravno-veznih činov ali djanj;
- h) o tem, v kaki obliki naj se blagajnična razglasila vršé;
- i) o uvetih za spremeno ustanovilnih pravil.

§. 121 c.

Bolniška blagajnica mora imeti starejšinstvo, katero naj sestoji do dveh tretjin iz pomagačev, a z eno tretjino iz obrtnikov. Ude iz pomagaškega stanu voli pomagaški zbor in ude iz obrtniškega stanu zadružni zbor. Starejšinstvo zastopa blagajnico proti vnanjemu svetu, oskrbuje vse nje poslove ali opravila ter razloča in nareja (ukazuje) o vsem, kar ní izrekoma pridržano vélikemu zboru.

§. 121 d.

Starejšinstvu naj se v nadzor poslovodstva in v pretres računov in za poročanje o njih pridodá stalen odbor, kateri bodi tudi tako sestavljen, da volijo dve tretjini pomagači iz svoje sredine in eno tretjino obrtniki takisto iz svoje sredine.

§. 121 e.

Področje velikega zbora, starejšinstva in nadzornega odbora treba je v ustanovilu potanko omejiti, ter je velikemu zboru pridržano seobno:

- a) da ukreplje (sklepa) o letnem poročilu starejšinstva in da odvezuje starejšinstvo odgovornosti;
- b) da sestavlja ustanovilna pravila, da ukreplje o kaki poznejši spremeni teh pravil in o tem, da se blagajnica v eno zlije z drugimi bolniškimi blagajnicami, katere ustrezajo zakonitim določilom; spremene ustanovilnih pravil potrebujejo odobrenja političnega deželnega oblastva, katero naj o tem zasliši zadrugo;
- c) da ukreplje o vzprijemanji zajmov (posodil), kateri presežajo meje v ustanovilu postavljene;
- d) da ukreplje o razdružbi blagajnice v slučajih, ko bi zadruga sama prestala.

§. 121 f.

V vélikem zboru ima vsak pričujoč ud (pomagač) po en glas.

Takim udom, kateri svojih prispevkov niso doplačali, sme ustanovilo vzeti pravico, udeležiti se glasovanja.

Véliko zbor sme se sestaviti tudi iz poslancev (delegatov), katere je voliti iz sredine údov glasovalcev.

Véliko zbor mora sestavljen biti iz poslancev tedaj, kadar blagajnica čez 300 údov šteje.

Ustanovilo naj obsega tanja določila o številu poslancev in njih volitvi.

Število poslancev mora biti najmanj petkrat toliko, kot je število starejšinstvenih údov.

§. 121 g.

Obrtniki imajo pravico do polovice glasov údom blagajničnim (pomagačem) pristoječih v velikem, odnosno poslanskem zboru, ter se smejo dati zastopati p^o pooblaščenih.

§. 121 h.

Vélikí (glavni) zbor zadružne blagajnice bolniške sklicuje prvi krat obrtovno oblastvo, katero sme to tudi enemu udu občinskega starejšinstva preizročiti, odnosno tam, kjer uže bivajo zadruge, zadružni starejšina, a pozneje sklicuje ga blagajnično starejšinstvo (§. 121, c).

Politično deželno oblastvo potrjuje ustanovljena pravila bolniške blagajnice.

Gospodarjenje bolniške blagajnice stoji pod nadzorom obrtovnega oblastva. To oblastvo ima pravico, vsak čas vpogledati v vse knjige in račune blagajnične ter blagajnico pregledati (skontrirati), in dolžnost mu je, paziti na to, da se pravila potanko izpolnjujejo.

Če se prigodi kaj zakonu (postavi) in ustanovljenim pravilom nasprotnega, naj se prisojajo kazni v VIII. poglavji ustanovljene in — na slučaj (eventualno) — blagajnica zaprè.

Kadar ukrene poslednje, naj obrtovno oblastvo naredí, kar bode začasno potreba zastran upravljanja blagajnice, ter po okolnostih poskrbí, da se starejšinstvo in nadzorni odbor iznova izvolita.

§. 122.

Razsodniški odbor.

Razsodniški odbor se sestavlja v to, da razloča prepire v §. 115, c) omenjene.

Pristojnost tega odbora se opira na to, da se mu obe stranki, ki sta v prepiru, pismeno podvržeta. Ako se ena stranka obrne na odbor, ko se nista bili obe stranki poprej podvrgli mu, obveljá njega pristojnost vsled tega, da nasprotna stranka na poslani jej poziv pred odbor pride ter pristojnost istega pripozná.

Posebno ustanovilo, katero odobruje politično deželno oblastvo, uravnjuje število údov razsodniškega odbora, tanja določila o njih volitvi, o času, doklej, in o vrsti, po kateri službujejo, o volitvi prvomestnika in njegovega namestnika in o času, doklej službujeta oba.

Za ustanovljena pravila merodavna so naslednja načela:

1. Razsodniški odbor naj šteje po enoliko údov iz stanú obrtnikov in pomagačev. Število údov mora biti dovoljno v redno popolnjenje razsodišča po propisu §^{ta} 123.

2. Vsakokratnega prvomestnika razsodniškemu odboru in njegovega namestnika volijo udje odborniki izmed sebe. Oba ta službovatelja smeta pripadati takó obrtniškemu, kakor tudi pomagaškemu stanu. Volijo naj ju vsi udje odborniki z nadpolovično večino glasov. Ako se v roku, ki ga določi ustanovilo, ta večina ne doseže, naj oba službovnika čredama pripadata nekaj časa stanu obrtniškemu in nekaj časa pomagaškemu. Tu se je držati tega, da prvomestnika in namestnika izmed obrtnikov volijo odborniki pomagaškega stanú, a prvomestnika in namestnika mu iz pomagaškega stanú odborniki izmed obrtniškega stanú.

§. 123.

V §§. 114 in 122 omenjene prepire razsodniški odbor po nagodbi ali z razsodilom (razločilom) rešuje.

Da se nagodba s pravno močjo sklene, potrebno je, da sta, razven prvomestnika ali njegovega namestnika, pričujoča še dva po prejšnjem paragrafu

v službo pozvana razsodnika, katerih eden pripada obrtnikom, a drugi pomagачem.

Sklenene nagodbe je vpisavati v zapisnik, katerega naj podpišeta obe pravdni stranki, in od katerega naj se — če zahteva — vsaki izmed nju izroči po en pismen izdatek ali odpravek.

Razsodila (razločila) razsodniškega odbora naj se ukrepajo vpričo prvomestnika in štirih po §. 122 v službovanje zvanih razsodnikov, od katerih po dva pripadata razredu obrtniškemu, a po dva zopet razredu pomaglaškem, po tem ko se je vsa stvar v čisto dela in so bila vsa potrebna dokazala pretehtana. Razločuje se po večini glasov; pri enolikem številu glasov za eno in drugo mnenje obvelja v sklep tisto mnenje, na katero pristane prvomestnik.

Postopek razsodniškega odbora uravnjuje ustanovilo v §. 122 omenjeno. V istem sme se tudi določiti, če se ima in po koliko novcev se ina iz združnega imenja dajati službujočim pomagачem za njih pričujočnost.

Nagodbe in razločila razsodniškega odbora zvršne so po upravnem poti.

Vsaki pravdni stranki pristoji odborova razločila pobijati s tem, da v osmih dneh od dne razglašene razločila vpodá tožbo pri rednem sodniku, in v tem roku dolžna je stranka, katera nastopi pot pravde, pred odborom izkazati, da je res tožbo vpoložila.

Ali s tem, da kdo razločilo pobija, ne ovira se začasna zvršitev istega.

§. 124.

V področje razsodniškega odbora spada reševanje preprirov iz delovnega, učnega in mezdne razmerja.

§. 125.

Disciplinarna oblast.

Zadružnemu starejšinstvu dodeljuje se pravica, zadružnim udom in pripadnikom, če zadružne propise prelomijo, prisojati primerne kazni v ohrambo redú, kakeršne so: posvarilo (ukor) in globe do desetih goldinarjev.

V ustanovilih pravilih se navajajo slučajji, v katerih se take kazni v ohrambo reda izrekati smejo.

§. 126.

Ustanovilna pravila.

Po načelnih določilih tega poglavja naj si vsaka zadruga spiše svoja posebna ustanovilna pravila ter položi pred politično deželno oblastvo v odobrenje.

Le-ta pravila naj sosebno v sebi imajo tanja določila:

- a) o imenu, sedeži ali stolici, namenu in obsegu zadruga, in kakó naj se ji udje in pripadniki v razpregledu imevajo;
- b) o pravicah in dolžnostih údov.
- c) o zadružnem zboru in rečéh, katere so ji pridržane;
- d) o področji zadružnega starejšinstva in — na slučaj — starejšine;
- e) o sestavi starejšinstva, po tem o posvetovanji in poslovanji v starejšinstvu;
- f) o tem, kaj je potrebno, da bodo sklepi zadružnega zbora in starejšinstva veljavni;
- g) o tem, kakó se porazdeljeni skladi odmerjajo in pobirajo;

- h) o tem, kolika bodi vdružnina (vpisnina) za ude na novo pristopajoče, ako bi katera bila ustanovljena;
- i) o upravljanji ali gospodarjenji z združnim imenjem;
- k) o uredbi razsodniškega zavoda v razločevanje preprirov ali pravd med združnimi udi, o katerem se govori v §. 114, c);
- ž) o tem, kdaj je komu prisojati kazen v ohrambo redú (§. 125).
- Tem ustanovilnim pravilom privrstiti je ustanovilo za razsodniški odbor (§. 122) in ustanovilo pomagaaškega zbora (§§. 120 in 120 a), in tako tudi ustanovilo bolniške blagajnice (§. 121, b) kot celokupni del istih.

§. 127.

N a d z i r a n j e.

Zadruga nadzira oblastvo, kateremu pristoji pravica, pritožbe zoper sklepe zborov ali starejšinstva — dovprašavši obe stranki — razločevati, in katero postavlja posebne komisarje, da pazijo nad tem, če se pri zadrugah zakonito postopa.

Prepiri o notranjih združnih stvaréh spadajo edino pred upravna oblastva.

Pravredno storjene ukrepe združnega zbora, kateri se tičejo takšnih združnih reči, kakeršne oskrbovati je zadruga po postavi dolžna, naj obrtovno oblastvo na zaprosbo starejšinstva po upravnem poti izvaja.

§. 128.

Imenje obrtniških korporacij.

Ako se katera zdanjih obrtniških združeb ali korporacij v zmislu te postave preobrazi v zadrugo, prejde njeno imenje v last nove zadruga.

Ako se obrtniška korporacija z drugimi zadrugami zedini v eno zadrugo, ohrani se prvi lastnina in posebna uprava imenja.

Če se katera obrtniška korporacija razide, a ne prejde v novo zadrugo, tedaj se imenje odkaže občini, v kateri je ta obrtniška združba svoj sedež imela.

Občina naj tako imenje odmenja v občno-koristne obrtne svrhe (namene), posebno za ustanovitev in vzdrževanje obrtovnih učilišč, ter naj o načinu, kako ga misli uporabiti, zadobode odobrenje političnega deželnega oblastva.

§. 129.

V vseh slučajih držati se je naslednjih načel:

- a) Pravice tretjih oseb ostajajo netaknene po razdružbi ali preobrazbi obrtniške korporacije; treba je torej pred vsem plačati dolgove, če je korporacija katere imela, ter izpolniti druge njene dolžnosti;
- b) skrbeti je za to, da se ustanovine in odmenila korporacije ne umaknejo svoji namembi.

§. 130.

Takisto ostajajo v veljavi bremena, katera s zasebno-pravnih imen ali iz ustanovin imovino korporacije obtežujejo, in pa pravice prejšnjih údov in pripadnikov korporacije do tistih koristi ali dobrot, katere bi jim bile šle iz imenja korporacije, ako bi bila dalje ostala.

Člen III.

Zgornja postava pride v moč šest mesecev po tem, ko bode razglašena.

Člen IV.

Z omenjeno dobo izgubi poleg poglavij I., II., III., IV. in VII. obrtnega reda od 20. decembra 1859 (Drž. zak. št. 227) svojo moč še tudi §. 102 tega reda, kolikor se z njim vvaja neka zadružna sodna oblast.

V ostalem razveljavljajo se določila tega obrtnega reda samo toliko, kolikor se dotikajo predmetov ali reči pričujoče postave ter o njih drugače ustanavljajo.

Članak V.

Zvršiti to postavo naročeno je trgovinskemu ministru in ministru notranjih reči.

Na Dunaji, dne 15. marcija 1883.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Pino s. r.